

VLIV EVROPSKÉ ÚMLUVY O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD NA PRÁVO SPOJENÉHO KRÁLOVSTVÍ

MARTIN KAVĚNA

Abstract: Influence of the European Convention on Human Rights on the law of the United Kingdom

The relationship between the law of the United Kingdom and the European Convention on Human Rights is currently defined by the Human Rights Act, 1998. Although British law does not formally establish a hierarchy (nor does it otherwise formally distinguish) between constitutional and non-constitutional laws, the HRA is considered to be an act with constitutional significance. So far as it is possible to do so, primary legislation and subordinate legislation must be read and given effect in a way which is compatible with the Convention rights, taking into account the interpretation of Convention rights in the jurisprudence of the European Court of Human Rights. Moreover, if a British court concludes that a provision is incompatible with a Convention right, it may make a declaration of that incompatibility; such a declaration does not have any effect on the validity of the provision in question. Rather, it is an example of a dialogue that is launched between the courts and the Parliament: through the HRA, the Parliament has invited courts to issue declarations of incompatibility. By issuing a declaration of incompatibility, a court invites Parliament to revisit the provision of law in question. This current model has been put into question within the context of the ongoing political discussion regarding whether the HRA should be replaced by a national Bill of Rights, as generally proposed by the current Conservative government. At issue is whether the British standard of human rights in domestic law should continue to be narrowly linked to the Convention and to the interpretation of the Convention, as contained in the jurisprudence of the European Court of Human Rights. In several (limited) areas, the British Government has been critical of the decisions of the European Court of Human Rights (with regard to prisoner voting rights and in several other areas, including anti-terrorism and national security measures). The Government proposal to replace the HRA has to do with the issue of whether (and to what extent) a British human rights standard should be allowed to be different than the European standard.

Keywords: United Kingdom, European Convention on Human Rights, European Court of Human Rights, Human Rights Act 1998, bill of rights, parliamentary sovereignty

Klíčová slova: Spojené království, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Zákon o lidských právech z roku 1998, listina práv, parlamentní svrchovanost

Vztah britského vnitrostátního práva a Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod¹ („Evropská úmluva“) je v současné době vymezen

¹ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, sdělení č. 209/1992 Sb.

v zákoně o lidských právech (Human Rights Act) z roku 1998.² Ačkoli britské právo formálně nerozlišuje mezi ústavními a prostými zákony, z věcného i výkladového hlediska je zákon o lidských právech považován za zákon mající ústavní obsah a význam (angl. constitutional significance).³ Ústavní povaha zákona o lidských právech, jakož i jeho specifická koncepce již byla popsána v řadě odborných publikací i v České republice.^{4,5} Jak uvádí prof. Kuklík, „zákon byl, možná s trochou nadsázky, označen zejména v debatě v parlamentu a tisku ... za největší změnu anglického práva za posledních 300 let a je dodnes předmětem politických a odborných konverzací“. Zatímco přijetí uvedeného zákona „ohlásil i volební manifest vítězné labouristické strany z roku 1997,“⁶ volební manifest konzervativní strany (která zvítězila ve volbách do Dolní komory v roce 2015) ohlásil záměr zákon zcela zrušit a nahradit britskou národní listinou práv, která již nebude tak úzce provázána s Evropskou úmluvou jako byl zákon o lidských právech.⁷ Tento záměr byl zmíněn i královnou ve vládním prohlášení (které přednesla společné schůzi obou komor britského parlamentu dne 27. 5. 2015⁸), a to hned vedle závazku vlády vyhlásit referendum k dalšímu setrvání Spojeného království v Evropské unii. Konzervativní vláda britskou národní listinou práv již připravuje a lze očekávat, že příslušný návrh zákona bude předložen k veřejné konzultaci a následně i parlamentu v roce 2016.⁹ Někteří představitelé konzervativní strany dokonce publikovali úvahy o úplném odstoupení Spojeného království od Evropské úmluvy, primárně se ale nejedná o vládní záměr, byť ani takový postup nelze do budoucna zcela vyloučit.¹⁰

Ve výše popsaném právním i politickém kontextu bylo navrženo téma tohoto příspěvku, a to s cílem podrobněji popsat aktuální právní stav implementace Evropské úmluvy do práva Spojeného království (prostřednictvím stávajícího zákona o lidských právech), stejně jako některé sporné momenty vyplývající ze sřítu judikatury ESLP a britského práva.

² Human Rights Act 1998, 1998 Ch. 42, v platném znění.

³ Viz např. O'CONNOR, C.: *The Human Rights Act and the Slow Transformation of the UK's 'Political Constitution'*. Institute for Human Rights Working Paper Series, Working Paper no. 01, s. 9.

⁴ HENDRYCH, D. a kol.: *Správní věda – Teorie veřejné správy*. 4., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 160.

⁵ KUKLÍK, J. – SELTENREICH, R.: *Dějiny angloamerického práva*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 194–195.

⁶ Viz KUKLÍK, s. 194.

⁷ Conservative Party. *The Conservative Party Manifesto 2015*, s. 73, dostupné z: <https://www.conservatives.com/manifesto>.

⁸ Česká televize. *Alžběta II. Přednesla vládní prohlášení: Referendum o EU i partnerství s Čínou* [online]. 27. 5. 2015, dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1531798-alzbeta-ii-prednesla-vladni-prohlaseni-referendum-o-eu-i-partnerstvi-s-cinou>; viz také: Cabinet Office and Her Majesty the Queen. *Queen's Speech 2015* [online], 27. 5. 2015, dostupné z: <https://www.gov.uk/government/speeches/queens-speech-2015>.

⁹ Equality and Human Rights Commission. *Changes to the Human Rights Framework – Latest Developments* [online], dostupné z: <http://www.equalityhumanrights.com/your-rights/human-rights/changes-human-rights-framework>; pozn. autora: předpokládalo se, že veřejná konzultace bude zahájena již v lednu 2016, ke dni zpracování tohoto příspěvku (17. 1. 2016) se tak ale zatím nestalo.

¹⁰ Conservative Party. *Protecting Human Rights in the UK – the Conservative Party's Proposals for Changing Britain's Human Rights Laws* [online], 2014, dostupné z: https://www.conservatives.com/~media/files/downloadable%20Files/human_rights.pdf.

1. SOUČASNĚ PLATNÝ ZÁKON O LIDSKÝCH PRÁVECH A VZTAH K EVROPSKÉ ÚMLUVĚ

Britská převážně nepsaná ústava, ale i britský právní řád (psaný i nepsaný) dosud nikdy neobsahovaly národní listinu základních práv a svobod, i když ochrana řady základních práv historicky postupovala napříč britským ústavním pořádkem i právním řádem, vč. práva zvykového. Vzhledem k očekávanému zrušení zákona o lidských právech (a dosud neznámé podobě britské národní listiny práv, která ho má nahradit) i britská odborná veřejnost a soudy začínají opět vyzdvihovat samotné zvykové právo jako nástroj pro implementaci a ochranu základních práv a svobod (namísto zákona o lidských právech).¹¹ Od ratifikace Evropské úmluvy ze strany Spojeného království v r. 1951 byla úmluva ve vnitrostátním právu nepřímo implementována především zvykovým právem, teprve přijetím zákona o lidských právech došlo k přijetí specifické transpoziční právní úpravy. Přes nepochybnou tradici zvykového práva, zakotvujícího různá práva jednotlivců (ve vztazích mezi sebou i ve vztahu ke státu¹²), by ale „*bylo naivní se domnívat, že by práva, která vyplývají ze zvykového práva, mohla zcela bezproblémově nahradit zákon o lidských právech, pokud by byl zrušen nebo pokud by Spojené království odstoupilo od Evropské úmluvy*“.¹³

S ohledem na výše uvedené tak volební manifest labouristické strany v roce 1997¹⁴ slíbil voličům, že bude schválen zvláštní zákon o lidských právech, který stanoví jednoznačné lidskoprávní „minimum“ v britském právním řádu, a to formou odkazu na standardy ochrany lidských práv podle Evropské úmluvy a podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva (zákon neobsahuje vlastní výčet základních práv a svobod). Současně bylo voličům přislíbeno, že bude zachováno právo britského parlamentu případně prohloubit ochranu základních práv v dalších zákonech. Nebyla zvolena alternativa samostatné národní listiny základních práv, nepředpokládalo se, že by Spojené království mělo garantovat nižší, popřípadě jinou ochranu, než jakou stanoví Evropská úmluva a navazující judikatura ESLP (proto zákon o lidských právech obsahuje jen zákonný odkaz na práva uvedená v Evropské úmluvě a na jejich výklad v judikatuře ESLP).

O největší změně anglického práva za 300 let se (i tak) mluvilo především proto, že zákon o lidských právech si kladl za cíl zakotvit lidskoprávní minimum, současně však musel respektovat britské ústavní pojetí zásady parlamentní svrchovanosti. Nebylo možné, aby se parlament svým vlastním zákonem do budoucna jakkoli omezil. Také nemohl být zaveden ústavní či „lidskoprávní“ přezkum ze strany soudů, aniž by došlo k prolomení ústavní zásady svrchovanosti britského parlamentu.

Zákon o lidských právech proto stanoví, že soudy mají při svém rozhodování povinnost „zohlednit“ („take into account“) rozhodnutí, rozsudky, prohlášení nebo poradní posudky ESLP, pokud to příslušný britský soud považuje za relevantní pro účely daného

¹¹ ELLIOTT, M.: *Beyond the European Convention: Human Rights and the Common Law*, 2015, 68 Current Legal Problems, University of Cambridge Faculty of Law Research Paper no. 19/2015.

¹² V té souvislosti lze mj. i zmínit, že zvykové právo, jakož i „*angloamerické právo nezná tradiční kontinentální dualismus mezi veřejným a soukromým právem*“ – viz KUKLÍK, s. 20.

¹³ Viz ELLIOTT, s. 24 (vlastní překlad autora).

¹⁴ Labour Party. *New Labour Because Britain Deserves Better* [online], 1997, dostupné z: <http://www.politicsresources.net/area/uk/man/lab97.htm>.

řízení. Spolu s tím zákon vymezuje obecnou zásadu, že vnitrostátní zákony i prováděcí předpisy musí být vykládány pokud možno tak, aby byly šetřeny základní práva a svobody zakotvené v Úmluvě (ledaže by takový „EÚLP a ESLP-konformní“ výklad byl vyloučen např. jednoznačným zněním zákona). V době přípravy návrhu zákona o lidských právech vláda vysvětlovala, že se zavádí povinnost soudu vysvětlit, proč aplikuje nebo neaplikuje judikaturu ESLP, nezavádí se však povinnost danou judikaturou vždy aplikovat (zákon nepovyšuje judikaturu ESLP na úroveň závazného „precedentu“). V roce 2004 pak Sněmovna lordů, tehdy ještě v roli nejvyššího soudu, dané ustanovení vyložila tak, že pokud nejsou dány důvody zvláštního zřetele, mají obecné soudy vycházet z judikatury štrasburského soudu při výkladu obsahu a významu základních práv a svobod a při souladném výkladu vnitrostátních předpisů.¹⁵ V roce 2009 pak nově zřízený Nejvyšší soud Spojeného království konstatoval, o něco méně přísně, že samozřejmě platí, že by britské soudy měly „obvykle“ následovat jednoznačnou ustálenou judikaturu štrasburského soudu, nejsou jí však formálně vázány, nejedná se o závazný precedens (nejde o soudcovské právo postavené na roveň britskému zvykovému právu).¹⁶ Nejvyšší soud Spojeného království dále v r. 2010 konstatoval, že zcela automatická závaznost judikatury ESLP pro britské soudy by „zničila konstruktivní dialog s Evropským soudem, který má hodnotu při dotváření práva podle Úmluvy“, tj. omezila by možnost britských soudů svojí případně odchýlnou judikaturou nepřímou inspirovat budoucí vývoj judikatury ESLP.¹⁷

Zákon o lidských právech výslovně konstatuje, v souladu se zásadou parlamentní svrchovanosti, že pokud ESLP-konformní výklad zákona není možný, nemůže tím být dotčena platnost zákona (čl. 4 odst. 6). Britské soudy ale mohou vydat tzv. prohlášení o neslučitelnosti (declaration of incompatibility) ve vztahu k uvedenému zákonu nebo jeho části – tj. mohou prohlásit, že platný zákon nebo jeho část je v rozporu s Evropskou úmluvou. Prohlášení o neslučitelnosti je často odbornou veřejností popisováno jako model dialogu¹⁸ mezi soudy a britským parlamentem: soud dává odborný a přesvědčivý (ale nezávazný) podnět parlamentu, aby předpis nebo jeho část novelizoval a zajistil soulad s Evropskou úmluvou. Prohlášení o neslučitelnosti jsou projednávána společným parlamentním výborem pro lidská práva.¹⁹ Nejde však o dialog s parlamentem ve smyslu „pracovní diskuse“ (jedná se jen o jednostrannou deklaraci), navíc nejde o příliš často využívaný institut,²⁰ který by v praxi skutečně zajišťoval „mezi-institucionální komunikaci“ v oblasti lidských práv mezi mocí soudní a mocí zákonodárnou.²¹ Je to parlament, který prostřednictvím zákona o lidských právech žádá soudy, aby mu sdělily, kdy je zákon v rozporu s Úmluvou (a přijaly prohlášení o neslučitelnosti), ale součas-

¹⁵ *Do v. Secretary of State for the Home Department* [2004] UKHL 26.

¹⁶ *R v. Horncastle and Another; R v. Marquis and Another* [2009] UKSC 14, [2010] 2 AC 373.

¹⁷ *Manchester City Council v. Pinnock* [2010] 3 WLR 1441 [48].

¹⁸ LEIGH, I. – MASTERMAN, R.: *Making Rights Real – the Human Rights Act in the First Decade*. Oxford: Hart Publishing, 2009, s. 115.

¹⁹ Parlament Spojeného království. *Declarations of Incompatibility by UK Courts* [online], dostupné z: <http://www.publications.parliament.uk/pa/jt201415/jtselect/jtrights/130/13006.htm>.

²⁰ Od vstupu v účinnost až do roku 2015 bylo na základě zákona o lidských právech zatím britskými soudy celkem vydáno 29 prohlášení o neslučitelnosti.

²¹ KAVANAGH, A.: *Constitutional Review under the UK Human Rights Act*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009, s. 408.

ně to bude vždy parlament, který rozhodne, jak na takové prohlášení o neslučitelnosti reagovat, zda novelou zákona nebo případně ponecháním (zřejmě závadného) stavu. Deklarace neslučitelnosti rovněž umožňuje ministrovi, jsou-li pro to přesvědčivé důvody (compelling reasons), vydat nápravné opatření (remedial order), kterým dokonce může změnit zákon tak, aby byla odstraněna neslučitelnost s Úmluvou. Přitom zpravidla musí být návrh takového opatření schválen usnesením obou komor parlamentu, ledaže je věc urgentní. V takovém případě ministr opatření předloží parlamentu až následně. Podrobná úprava je obsažena v příloze 2 k zákonu o lidských právech.

2. BUDOUCÍ VÝVOJ

Současná politická diskuse, vyvolaná vládní konzervativní stranou, se zaměřuje na otázku, zda je štrasburský standard ochrany lidských práv nadále nezpochybnitelný jako lidskoprávní minimum, tak jak předpokládala labouristická vláda Tonyho Blaira v době schválení „labouristického“ zákona o lidských právech.

Aktuální britská vláda započala předlegislativní přípravu záměru zrušit v nejbližší době zákon o lidských právech a nahradit ho samostatnou britskou listinou práv, bez přímého odkazu a bez provázání s Evropskou úmluvou. Britské lidskoprávní „minimum“ se nově nebude muset vždy automaticky shodovat s výkladem Evropské úmluvy ze strany ESLP – především pak při výkladu vnitrostátního právního řádu (zákonů i zvykového práva a dalších pramenů britského práva) již nebudou muset britské soudy v takové míře zohledňovat judikaturu ESLP, jako tomu bylo dosud. Případně vzniklý nesoulad mezi vnitrostátním právem a Evropskou úmluvou by mohl být řešen např. mezinárodním jednáním o změně Evropské úmluvy anebo by mohl zůstat nedořešen (tak jako tomu je i v současné době v některých případech). Po vítězství konzervativní strany ve volbách do Dolní komory v r. 2015 se ministerstvo spravedlnosti Spojeného království již vyjádřilo, že národní listina práv sice zůstane věrná základním zásadám Evropské úmluvy, musí ale být nastavena vhodná „rovnováha“ mezi štrasburským soudem a britskými soudy; při přípravě těchto kroků ministerstvo vychází z obecné úvahy, že dokonce není nutné, aby Spojené království zůstalo signatářem Evropské úmluvy „za každou cenu“.²²

Podrobnější kritika judikatury ESLP se objevuje ve volebním manifestu konzervativní strany, ve kterém se uvádí, že základní práva jsou štrasburským soudem aplikována ve prospěch čím dál většího množství různých účelů, které se v některých případech přestávají shodovat s národními zájmy (britské) společnosti. Zrušením přímé vazby vnitrostátního práva na Evropskou úmluvu se má zabránit situaci, kdy se „*teroristé a cizí zločinci úspěšně dovolávají sporných lidskoprávních argumentů před štrasburským soudem ve snaze zabránit vyhoštění*“.²³ Premiér Cameron se rovněž nechal slyšet při pravidelných interpelacích v Dolní komoře, že britská listina práv má mj. zabránit

²² Ministerstvo spravedlnosti Spojeného království. *Dopis adresovaný společnému parlamentnímu výboru pro lidská práva* [online], 22. 11. 2015, dostupné z: http://www.parliament.uk/documents/joint-committees/human-rights/Michael_Gove_Letter_Bill_of_Rights_271115.pdf.

²³ *The Conservative Party Manifesto 2015*, s. 73.

tomu, aby Spojené království muselo přiznat některým vězňům aktivní volební právo, jak požaduje ESLP.²⁴

Averze vůči judikatuře ESLP se ve skutečnosti týká jen velmi malého počtu sporných případů, např. otázky vydávání teroristů do ciziny a otázky přiznání volebního práva vězňům. Naopak v naprosté většině případů britský parlament dosud reagoval a reaguje na štrasburskou judikaturu, event. na prohlášení o neslučitelnosti britských soudů, a novelizuje závadnou vnitrostátní právní úpravu tak, aby byl napraven rozpor s Evropskou úmluvou.²⁵ Nejenže počet odsuzujících rozsudků ESLP vůči Spojenému království je jeden z nejnižších (ve srovnání s ostatními členskými státy Rady Evropy), ale tam, kde byl rozpor s Evropskou úmluvou konstatován, tak ve většině případů byl nesoulad nakonec odstraněn.²⁶

Přesto britská konzervativní vláda kategoricky odmítá akceptovat judikaturu ESLP v uvedených několika málo oblastech, a to až do té míry, že nabízí jako vhodné řešení vznik odděleného vnitrostátního standardu pro lidská práva, který bude méně provázan s Evropskou úmluvou, a to i za cenu (a v některých případech zřejmě i se záměrem) občasného porušování Evropské úmluvy. Vláda sice uvádí, že nový vnitrostátní standard pro lidská práva by měl být celkově slučitelný s členstvím Spojeného království v Radě Evropy,²⁷ opoziční labouristická strana toto tvrzení zpochybňuje s tím, že pokud Spojené království opravdu nehodlá odstoupit od Evropské úmluvy, jak ujistí vláda, pak „*může stejně tak rovnou ponechat zákon o lidských právech, který alespoň umožňuje aplikovat Evropskou úmluvu před [britskými] soudy*“.²⁸

Nejnámějším dlouhotrvajícím rozporem mezi britským právem a judikaturou ESLP²⁹ je plošné upírání aktivního volebního práva britským vězňům.³⁰ Uvedený zákaz je podle judikatury ESLP v rozporu s čl. 3 protokolu č. 1, přičemž ESLP již od roku 2005 opakovaně konstatoval rozpor britské právní úpravy s Evropskou úmluvou.³¹ Britský parlament od roku 2005 stále nepřijal potřebnou právní úpravu, která by zrušila plošný zákaz a umožnila výkon volebního práva alespoň některým kategoriím vězňů (návrh zákona byl sice předběžně připraven vládou a předložen k širší konzultaci

²⁴ mySociety. *Stenografický záznam z ústních interpelací v Dolní komoře* [online], 8. 7. 2015, dostupné z: <http://www.theyworkforyou.com/debates/?id=2015-07-08a.310.1#g310.5>.

²⁵ DONALD, A. – GORDON, J. – LEACH, P.: *The UK and the European Court of Human Rights. Equality and Human Rights Commission Research Report 83* [online]. London: Equality and Human Rights Commission, 2012, s. 85, dostupné z: http://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/documents/research/83_european_court_of_human_rights.pdf.

²⁶ DONALD, s. 191.

²⁷ mySociety. *Stenografický záznam z ústních interpelací v Dolní komoře* [online], 8. 7. 2015, dostupné z: <http://www.theyworkforyou.com/debates/?id=2015-07-08a.310.1#g310.5>.

²⁸ Viz doplňující otázka předsedkyně labouristické strany pí. Harriet Harman: mySociety. *Stenografický záznam z ústních interpelací v Dolní komoře* [online], 8. 7. 2015, dostupné z: <http://www.theyworkforyou.com/debates/?id=2015-07-08a.310.1#g310.5>.

²⁹ Viz podrobný přehled judikatury ESLP a reakcí britské vlády a parlamentu: HORNE, A. – WHITE, I.: *Prisoners' Voting Rights (2005 to May 2015)*. London: House of Commons Library, 2015. Standard Note no. SN/PC/01764.

³⁰ DONALD, s. 146.

³¹ První rozsudek z roku 2005: *Hirst proti Spojenému království* (č. 2), rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 6. 10. 2005, stížnost č. 74025/01; následné rozsudky: např. *Firth a ostatní proti Spojenému království*, rozsudek senátu ESLP ze dne 12. 8. 2014, stížnosti č. 47784/09, 47806/09, 47812/09, 47818/09, 47829/09, 49001/09, 49007/09, 49018/09, 49033/09 a 49036/09.

v rámci předlegislativního procesu v roce 2012,³² společný výbor britského parlamentu se návrhem zabýval pouze v předlegislativní fázi a v roce 2013 doporučil přijetí takové úpravy, která by umožnila některým vězňům výkon aktivního volebního práva, přesto se vláda nakonec rozhodla návrh zákona parlamentu nepředložit). Konzervativní strana nepřijetí tohoto zákona ve svém volebním manifestu z roku 2015 prezentovala jako výrazný politický úspěch: „*podarilo se nám zabránit tomu, aby vězni získali volební právo*“.

Jako značně problematická jsou konzervativní stranou rovněž vnímána rozhodnutí ESLP, která konstatují zcela absolutní povahu zákazu vydání či vyhoštění osob do států, kde jim může hrozit reálné riziko, že budou mučeni. ESLP neakceptoval zejména pozici britské vlády, že je v některých případech nutné poměřovat riziko, které daná osoba představuje pro členský stát Rady Evropy (např. z hlediska národní bezpečnosti), s rizikem, že po vyhoštění bude tato osoba mučena nebo vystavena nelidskému zacházení – naopak ESLP zdůraznil absolutní povahu zákazu mučení a nelidského zacházení.³³

Častějším jevem (oproti situaci, kdy ESLP konstatuje, že Spojené království porušuje Evropskou úmluvu) je, že dochází k určitému dialogu, resp. vzájemnému ovlivňování judikatury britských soudů i judikatury ESLP, tedy ke sblížení někdy zdánlivě odlišných výkladů standardů ochrany lidských práv, ať už postupným vývojem judikatury na obou stranách, anebo v rámci vnitrostátního odvolacího řízení, event. při postoupení stížnosti Velkému senátu ESLP. Lord Phillips, první předseda nově založeného Nejvyššího soudu Spojeného království, se vyjádřil před společným britským parlamentním výborem pro lidská práva v roce 2011 k otázce a významu uvedeného „dialogu“ se štrasburským soudem: v rámci vnitrostátní hierarchie soudů sice platí, že Nejvyšší soud je formálně nejvyšším odvolacím soudem Velké Británie, nicméně pokud jde o výklad obsahu základních práv a svobod podle Úmluvy, materiálně je důležitějším soudem štrasburský soud. Prostor pro „dialog“ mezi britskými soudy a ESLP končí, jakmile ESLP definitivně rozhodne.³⁴ To byl případ, kdy senát ESLP ve věci *Al Khawaja a Tahery proti Spojenému království* v r. 2009 nejprve rozhodl, že Velká Británie porušila stěžovatelovo právo na soudní ochranu tím, že stěžovatel byl odsouzen za spáchání trestného činu pouze na základě nepřímých důkazů.³⁵ Rozhodnutí bylo opačné oproti vnitrostátnímu rozhodnutí Sněmovny lordů, která (při podrobném zvážení ustálené judikatury ESLP) byla toho názoru, že obžalovaný by neměl být osvobozen formálně jen proto, že se klí-

³² Viz návrh zákona (který nebyl dosud předložen parlamentu, byl pouze předložen k širší konzultaci v rámci předlegislativního procesu): Vláda Spojeného království. *Voting Eligibility (Prisoners) Draft Bill* (2012), dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/228632/8499.pdf.

³³ *Chahal proti Spojenému království*, rozhodnutí velkého senátu ESLP ze dne 15. 11. 1996, stížnost č. 22414/93; dále viz *Saadi proti Itálii*, rozhodnutí velkého senátu ESLP ze dne 28. 2. 2008, stížnost č. 37201/06; dále viz *Othman (Abu Qatada) proti Spojenému království*, rozhodnutí ze dne 17. 1. 2012, stížnost č. 8139/09.

³⁴ Citováno v DONALD, s. 139: „*In as much as we are not obliged to follow, as a matter of law, the Strasbourg jurisprudence domestically, we are supreme as a Supreme Court. But if you ask, at the end of the day, what really matters, I would say that it is what the Strasbourg court says about the meaning of the ECHR. I say 'at the end of the day' because there is scope for dialogue between our court, or any other domestic court, and the Strasbourg court, before the end of the day is reached.*“

³⁵ *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království*, rozhodnutí ESLP ze dne 20. 1. 2009, stížnosti č. 26766/05 a 22228/06.

čový svědek, který poskytl důvěryhodné svědectví o vině obžalovaného, nemohl zúčastnit soudu z toho důvodu, že před hlavním líčením zemřel. Podle Sněmovny lordů bylo nutné posoudit, zda procesní záruky v průběhu celého trestního řízení zaručují právo na spravedlivý proces.³⁶ Velká Británie proto požádala o postoupení stížnosti Velkému Senátu ESLP, který velmi podrobně zohlednil argumentaci obsaženou v odůvodnění rozsudku Sněmovny lordů a dospěl k flexibilnějšímu rozhodnutí, ve kterém uznal, že za určitých okolností může být i takové svědectví přípustné a trestní řízení nemusí být jen z toho důvodu nespravedlivé.³⁷

3. ZÁVĚR

Vládní záměr přijmout britskou národní listinu práv, která nebude úzce provázána s Evropskou úmluvou, není pouze reakcí na vývoj judikatury ESLP v některých citlivých oblastech. Odehrává se také v kontextu širších úvah o tom, jak má britské vnitrostátní právo, včetně práva ústavního, přistupovat k vnitrostátní ochraně základních práv a svobod, včetně otázky, zda je i do budoucna únosné zachovat v plném rozsahu zásadu parlamentní svrchovanosti, event. zda případně zavést ústavní přezkum, tak jak je obvyklý nejen v kontinentální Evropě, ale i v USA či Kanadě (a do jaké míry takový ústavní přezkum případně provázat s evropskými standardy ochrany lidských práv a svobod). Lze tvrdit, že ve skutečnosti se jedná o hledání a vymezování nepřekročitelného materiálního jádra britské ústavnosti ve státě, který nemá vlastní kodifikovanou ústavu. To vše se navíc obecně odehrává v době, kdy si občané Spojeného království kladou řadu klíčových ústavních otázek – at' už o budoucím setrvání Skotska ve Spojeném království (nebo míry jeho budoucí autonomie), o budoucím setrvání Spojeného království v Evropské unii (nebo míry „ústupků“, které se podaří vyjednat s členskými státy EU) nebo otázku budoucího setrvání Spojeného království v Radě Evropy (nebo míry, nakolik lze Evropskou úmluvu dlouhodobě porušovat, byť pouze v ojedinělých oblastech).

Autor:

Martin Kavěna, LL.B., B.C.L.,

John H. Carey II School of Law, Anglo-americká vysoká škola,

martin.kavena@aauni.edu

³⁶ *R v. Horncastle and Others* (Appellants) [2009] UKSC 14, odst. 107.

³⁷ *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království*, rozhodnutí Velkého senátu ESLP ze dne 15. 12. 2011, stížnosti č. 26766/05 a 22228/06.